

ÖTVÖS PÉTER

Árva Wesselényi Anna levele István fiához 1636-ból

Deák Farkas nevezetes gyűjtése óta az *öreg* Csáky Istvánné levelezése jól ismert. Bár néhány esztendő hiánya Deáknak is feltűnt — pl. „az 1639. 1640. s 1641. évekről nem maradtak ránk levelei a nagyasszonynak” — a kiadás óta eltelt százöt esztendőnek nem igen sikerült gazdagítania a gyűjteményt. Nehezen hihető, hogy évekre, vagy akár hónapokra is szünetelt volna levelezése, nyilvánvalóan lappanganak, vagy éppen elvesztek a hiányokat esetleg betöltő híradásai. *Wesselényi Anna* azonban — fiaival, leveleiben is gyakran érintett rokonaival s barátaival együtt — a modern művelődés- és politikatörténeti kutatók előterébe került. Levelezése, imádságai nem csupán a történeti, de az irodalmi tudományok számára is fontossá váltak. A szerencsésen előkerülő újabb dokumentumokkal ezért folyamatosan ki kell egészíteni Deák Farkas közleményét.

Az 1636-os esztendő eseményeit aránylag jól követhetjük saját híradásaiból: három hónap alatt megfordul Pozsonyból Kassára s vissza, s leveleit Heflányból, majd újra Pozsonyból keltezi. Ismeretes, hogy még évekig a fürdőn marad aztán. Ez az újabban előkerült levele már ismét a Pozsonyból írottak közé illeszkedik. Nem szolgáltat ugyan kiváló újdonságot, hiszen 1636-ból nyolc levelét ismertük eddig is, viszont hasznos adalék lehet a koranyár eseményeihez: tudtuk, hogy menyé, Forgách Éva betegsége miatt már szemrehányást is tett fiának („*úgy tetszik jó fiam különben kellenél gondolkodni, immár ezen túl doktor kezében lészen*”), mostani levele pedig már az első vizsgálat eredményeiről tudósít. Az *atyafiság* nem tűnik oly lekötőzően nagyvonalúnak, mint korábban, ám ezen kívül azt is megtudhatjuk, milyen gazdasági akciókat tervezne, miképp értesül fia politikai lépéseiről, s mint vannak unokái, a kicsi István (1635), Ferenc (1630) és Anna (1627).

A missilis belső értékein kívül említést érdemel az a mindenképpen külső érdekesség, hogy a datálás nem teljesen tiszta vonalvezetése miatt a levéltári jelzet 1616-ot ad meg 1636 helyett. Ez azonban tévedés.

A szövegek közlési lehetőség szerint betűhív: a nyilvánvalóan hely- és személynevek nagybetűs kezdésén kívül nem látszott célszerűnek beavatkozni az ortográfiába. A központozás változatlan, ellenkező esetben szaporodhattak volna az értelmezési problémák. Egyéb esetekben Deák Farkas útmutatása érvényes.¹

A levéltári jelzet: Csáky család levéltára (kassai levéltár) Fasc. 526. No. 4.

Szerelmes fiam Czaky Istvan!

Az Vr Isten io egesegbe eltesen sok iokal meg aligion sent malasztia-ban meg tarczon: majd harom hete hogi it Poszonban wagok lanjom-aszonjal mjvel az ferdoben wotam foglalatos elob nem io hetem ide ez ido alat Beczben ment vot czak maga az doktorokal korszelve alapoti-at ot mj tanaczot wot tudom magais meg iria eleg hogi meg edigczak warakosztatak mjvel keczeges vot alapotia ha terhese wagi nem: ezen korszbe Beczben ment otis efele keczeges alapoti-at montak eleg az meg hata Puhem fel menjen es ha terhes nem lesz derekasab orvosagal elien: mjkor imar visza iot wona azon nap meg természet szerint valo njavolaja lewen kire valo kepest talam biszoniosabag lesznek jmar bene hogi nem terhes es ig imar batrorsagosab orvosagal elhet ferdovel es sawanju viszeli az mjkor ok rendelig: es ig io fiam o Beczben jndul en penig az sawanju viszhez mjndt aga Isten tudom ismeg tudositathiug egimast mert en Beczben valo faraczagomotis nem szanom de ugi teczig nem sikseges nielveget nem ertem czak heiaba valo kolczeket tenek ha eben az sawanj viszhez valo meneset rendelig ot io szivel meg warom de meg most biszontalan it Poszonban meg edig az atafisagnak semj gracziat nem vetok az egi szalasnal tobet meg fat sem hosztak adig meg en ide nem jotem es nem keretom az Senczi ispantul mert az apaszanak adot vot komjsiot az Vr az farul az hasznalt az lovok alapoti-arul tudom ir Vadas Vram: edes fiam nem tudom Fekete Janos ha tudositot az utan mjndt lon az kaszai vasar alkuvasa wagi törvenj nekem biszonj eleg kar igis azt az keves potora penszt ara rendeltet es ki nem hosztak megis it adig az banjara atam wona hiszen tugatok io fiam nem en tartoszنام azert fizetnj hanem ti tartoszنامok otalmasznej: hogi penik az en nem ielen letem mjat veszet wona el azt iol tudot akaratomdul s tanacsodbul lot utoszor it fen valo maradasom. Azert io fiam kerleg felete igen az meg it fen leszeg azt az potora penszt ha oda nem atak hoszag fel had it

1 Deák Farkas: Wesselényi Anna özv. Csáky Istvánné életrajza és levelezése, Bp. 1875.

fen letemben athasam olj helire hoga aganak talert erete masfel forjntban avagi aczobanis ha penik azt oda atak es arul mjndt vegeszteg s engemjs mindt kontentaltok had erczem es tugiam hiszen tudom hoga fele Czakj Laszlora haromlig hoga it fen letemben öveleis vegesztheseg en ugi gondolkodom felele hoga az felesegedel egöt hasza meniek ha batorsagos leszen Erdelibe menesem io ha penig nem megis prjokatort valok az utan isten meg mutotia mjt czelekegink kire valo kepest edes fiam teis ird meg teczesedet azt kivetem.

Az mj leg iob az lovajmotis hoszak Daroczra hoga az feleseged utan valo lovakal fel hoszhasak mert beszeg tavali valoba sok kilczegel hosztak vala fel it letingben. Az erdeli feidelem i Naga szolgália iöt vot Gardinal Vramhosz egi asztalnál votam vele i Naga ielente hoga azt irta vot egi baratodnak jrtal vot Erdeljbe hoga neheszen maradhatnak meg Betlen Istvan mjat mert valamj tireket fogtak kitöl leveleket vötel vot el es palatinus Vrnak kildeted: kiken en semjt nem ertetem vot czak az Urtul es ig semjt nem tutam hosza szolnj: edes fiam jmar tibet jrnja nem tudok tudom Vadas Vram mjndenekről tudosit de aszon egi szalat se tiringel hoga Poszonba vagi Beczbe sok az mulatas mert az gogitas postan nem lehet ha maiusban keszdet wona hosza megis kinjeb lit wona de most jmar czak ennek kel engednj biszonj dolog ez vilag czudalia meli veszet alapotal wacion az kis Istog io wig legen de mjnap mint egineged napig igen iesztet wot sintelen walo forosag vot rajta mjnden ember azt velte himlő leszen rajta: azon köszbe foga köt ugi kinyebölt meg Panokais ugan akor fekö beteg vot inekis szöl foga köt czudalatos kepen kap az Anjan egi njoma sem megen melele mjkor oda be megink en felem akor nemjs iön az nenjeis igen kiszent adig iol vadnak meg gondviselesebel ki nem veszig az utan biszonj keczeges de hoga eczer Istenek otak az ő akaratiok szerint kel leny. Edes fiam aki itven forjnt erő aranjat kiltel vot az boglarog ki valtasa biszonjol higed en mjndt akori siksegere kiletem fel sem erterm wele talan ha az ieczesez fel talalhatnam magodis meg latnadt: most jmar ketlen tibet kel toldanj mert lanjom aszonj kedi vala tölem azt az penszt azert akartam most felele jrnja biszonj io fiam czak az tugia aki prjobalia it fen valo lakasaban a kölczezet mjt teszen azert verekedem wala enis irömet valamj kis ioszagoczka ha tis akarjatok wala de atul feleg az meg ti io fajm ahoz erkeszhetek nem erem en azt hoga penik atolis el valiog it se legen semj bizszonios igaszan 2 szek kiszet fiden maradok azert kelene az dolgot ioban rendelnök: Firkotis az mjnt halom niocz esztendöne elöte oskolaba nem akarod adnj en most örömet magammal marasztvam vala de ugi teczig emberem njczen

hosza ehesz az szabolahosz akiben tartiatok es ig iob most az Anjanal maradny edes fiam ne had az szegenj agotaszontis hiszen jmar ezt az keves idöt el alhatia ir ides fiam kerleg eszeokröl nekem valaszt tugam it fennjs mjndt rendelnj keves dolgaimot aga Isten edes fiam halhasak io egeseget felöled lathasalagis io egesegebe.

Irtam Posenban 26 junj 1636

szerelmes Anjadt meg el

Arva Veselenj Anna

Címzés: Az en szerelmes fiamnak az Nagos Czakj Itvannak adaseg ez levelem

Zusammenfassung

Péter Ötvös: Der Brief von Anna Wesselényi an ihren Sohn István aus dem Jahre 1636

Anna Wesselényi war die Frau und sehr früh Witwe von dem namhaften Politiker und Staatsmann István Csáky d. Ä. Die wichtigsten Dokumente ihres Lebens sind in dem wertvollen Buch von *Farkas Deák* herausgegeben (*Die Biographie und der Briefwechsel von Anna Wesselényi, der Witwe von István Csáky, Budapest, 1875.*) Ihr Briefwechsel kann aus politischer, bildungs- und literaturgeschichtlicher Sicht für äusserst wichtig gehalten werden. Die Bedeutung der Dokumentensammlung von Deák verlangt es, die neulich entdeckten Briefe als Ergänzungen zu veröffentlichen. Diesmal wurde ein bislang unbekannter Brief aus dem Jahre 1636 publiziert. Anna Wesselényi ist mit ihrer kränklichen Schwiegertochter in Pressburg (Pozsony) und berichtet ihrem Sohn über den Gesundheitszustand der Frau ihres Sohnes, über die ärztliche Behandlung, über die Enkelkinder und letztlich über wirtschaftliche Vorhaben.

In dem Archiv wurde ein falsches Datum angegeben: 1616 statt 1636.